

**Eiríkur Orri
Guðmundsson**

sérfræðingur
í þvaggfæraskurð-
lækningum
á Landspítala
eirikurg@landspitali.is

Bjartsýni og framþróun

Það má segja að saga þvaggfæraskurðlækninga á Íslandi sé jafn gömul og saga byggðar á Íslandi. Í Hrafn sögu Sveinbjarnarsonar (1170-1213) er því lýst hvernig hann skar til þvaggblöðrusteins sem hann hafði áður fært niður og skorðað af í þvagrás karlmanns sem þjáðist af steinsótt. Síðan segir ekki frekar af þvaggfæraskurðlæknum hér á landi fyrr en á 20. öld og má þá nefna frumkvöðla eins og Matthías Einarsson sem framkvæmdi fyrstur manna hvekknám um þvagrás (TURP) árið 1940, langt á undan sinni samtíð, með tæki sem enn er til og er til sýnis í glerkassa á göngum Landspítalans. Einnig má nefna aðra brautryðjendur eins og dr. Friðrik J. Einarsson, Gunnar Cortes og Stefán P. Björnsson sem allir voru almennir skurðlæknar en með sérstakan áhuga á þvaggfæraskurðlækningum.

Nútíma þvaggfæraskurðlækningar hefjast svo upp úr 1970 er þrjár þvaggfæraskurðlækningar komu heim frá námi eftir að hafa fengið markvissa þjálfun á þessu sviði og störfuðu þeir nær eingöngu við þvaggfæraskurðlækningar. Það voru þeir Sverrir Haraldsson, Ólafur Örn Arnarsson og Egill Jakobsen. Félag íslenskra þvaggfæraskurðlækna var stofnað árið 1976 og var Sverrir formaður félagsins fyrstu 18 árin. Guðmundur Vikar Einarsson tók síðan við formennsku fram til ársins 2004 þegar Guðmundur Geirsson tók við. Í lok síðasta árs tók undirritaður við formennsku í félagi þvaggfæraskurðlækna. Tilgangur félagsins er að gæta félagslegra og faglegra hagsmuna félagsmanna auk þess að koma fram fyrir hönd þeirra við gerð samninga vegna sérfræðipjónustu

utan sjúkrahúsa. Núverandi félagsmenn eru 14 og þar af eru 12 starfandi í faginu hér á landi, 10 í Reykjavík og 2 á Akureyri. Meirihluti þvaggfæraskurðlækna starfar í hlutastöðum á spítölum og á stofum úti í bæ.

Félagið hefur haldið þrjú norræn þing þvaggfæraskurðlækna. Hið fyrsta var haldið á Hótel Loftleiðum 1989. Næsta þing var haldið 1999 í Borgarleikhúsinu og hið þriðja árið 2009 á Hótel Nordica. Öll hafa tekist með miklum ágætum, verið fjölmenn og ánægjuleg í alla staði. Áætlað er að næsta þing verði haldið hér 2019. Haldnir eru formlegir fundir í félaginu einu sinni til tvisvar á ári, auk þess sem félagið stendur fyrir golfmóti þvaggfæraskurðlækna. Félagið er svo lánsamt að geta styrkt unga lækna til vísindarannsókna tengda faginu og hafa þeir oft kynnt verkefni sín á norrænum þingum þvaggfæraskurðlækna sem haldin eru á tveggja ára fresti.

Miklar breytingar hafa orðið í faginu á síðustu árum og áratugum. Má þar fyrst nefna byltingu í meðferð steina í þvaggvegum með tilkomu steinbrjótsins Mjólnis á Landspítala 1993. Mikil aukning hefur orðið á greiningu og meðferð karla með krabbamein í blöðruhálskirtli, meðal annars vegna bættra greiningaraðferða á borð við PSA, og á sama tíma hefur aðgerðum vegna góðkynja stækkunar á blöðruhálskirtli fækkað verulega, einkum vegna tilkomu lyfja gegn þessum sjúkdómi. Mikil fækkun hefur orðið á legudögum sjúklinga sem koma í aðgerðir á þvaggfærum og sífellt fleiri fara nú í gegnum dag- og göngudeildir sjúkrahúsa eða á stofum

sérfræðinga úti í bæ. Á þessu ári var tekinn í notkun svokallaður skurðarþjarkari (*robot*) á Landspítala sem í dag er aðallega nýttur í þvaggfæraskurðlækningum. Hér er um að ræða mikla framför í faginu sem gerir okkur kleift að gera mun fleiri aðgerðir um kviðsjá en áður, með tilheyrandi ávinningi fyrir sjúklinga. Þannig er allt brottnám á blöðruhálskirtli nú gert um kviðsjá með aðstoð þjarkans, allar aðgerðir á nýrnaskjóðum fullorðinna og jafnvel hlutabrottnám á nýra er nú hægt að gera um kviðsjá með aðstoð þjarka. Allar þessar aðgerðir eru tæknilega mjög krefjandi en þjarkinn gerir þær mun auðveldari í framkvæmd og auðveldar vinnu skurðlæknisins til muna. Svona tæki er dýrt í innkaupum og rekstri og má réttilega gagnrýna svo stóra fjárfestingu þegar heilbrigðiskerfið býr við þann fjárskort sem verið hefur undanfarin ár. Ávinning þeirra sem njóta góðs af tilkomu þjarkans er hins vegar erfiðara að meta til fjár, og hann kemur því miður ekki fram í bókhaldi Landspítalans, en líklegra er að þjóðhagslegur ávinningur sé meiri en kostnaður og kemur hann einkum fram í fækkun veikindadaga í kjölfar stórra skurðaðgerða sem nú má gera um kviðsjá. Undanfarin ár hefur orðið nokkur nýliðun meðal þvaggfæraskurðlækna á Íslandi. Þrjú ungir sérfræðingar hafa snúið heim úr sérnámi og von á fleirum. Þá eru nokkrir ungir læknar við sérnám í þvaggfæraskurðlækningum í Ameríku og á Norðurlöndum, og við teljum framtíð fagsins á Íslandi vera nokkuð bjarta.